

Stjepan Stjepić

**DAROVI
SVETE KRVI**

Ludbreg, prosinac 2021.

Stjepan Stjepić

DAROVI SVETE KRVI

Ludbreg, prosinac 2021.

Biblioteka **"LUDBREŠKE RAZGLEDNICE"**

Knjiga 7.

Naslov

Darovi Svete Krvi

Autor

Stjepan Stjepić

Urednik

Stjepan Stjepić

Nakladnik

Gradska knjižnica i čitaonica "Mladen Kerstner" Ludbreg

Lektorica

Gordana Lovrečić, prof.

Tiskano uz potporu Grada Ludbrega

Dragi čitatelju,

*Knjižica u Tvojim rukama jedna je u nizu iz edicije **Ludbreška razglednica** koju je pokrenula Gradska knjižnica i čitaonica „Mladen Kerstner“ iz Ludbrega. Nit vodilja pokretača edicije jest sabrati sve ono vrijedno i prepoznatljivo (ili reprezentativno) za naš gradić, sve ono što ga predstavlja na najljepši način. A to su naši znameniti Ludbrežani koji su pridonijeli razvoju svojega rodnog mjesta ili su pronijeli glas o njemu diljem zemlje i šire; to su kulturni, povijesni, sportski i društveni događaji, štikleci koji predstavljaju ludbrešku baštinu. S ponosom i sa željom da se sve što je vrijedno zapiše, a zapisano će ostati i očuvano, osmislili smo ovakve knjižice-razglednice. Svaka će od njih biti djelić sačuvanih sjećanja, evokacija uspomena na drage Ludbrežane i djela koja su stvarale vrijedne ludbreške ruke. Svaka od njih ono je najbolje što Ludbreg ima i čime se želi pohvaliti, s radošću istaknuti.*

Ova knjižica dar je svakom Ludbrežaninu, ali i razglednica koja će se rado poslati dalje, darovati nekome koga se želi upoznati s vrednotama našega gradića. Stoga, dragi čitatelju, ugodno čitaj, sjećaj se i - pamti.

Predgovor

Ludbreško svetište po mnogo čemu je jedinstveno u Hrvatskoj i u svijetu, a naš Ludbreg, mali podravski gradić, postao je prepoznatljiv po čudesnim darovima Predragocene Krvi Kristove koje Ludbrežani primaju punih 610 godina. Ova razglednica izmijenjeno je izdanje brošure koja je izdana 2011. godine u povodu proslave 600-te obljetnice događaja iz 1411. godine kad je svećeniku, koji je posumnjao u istinitost riječi pretvorbe, u kalemu provrela prava krv.

Iako su o svetištu napisane brojne stručne knjige i rasprave, ova razglednica nudi čitatelju osnovne informacije o burnim i dramatičnim događajima koji svjedoče o čudesnim ozdravljenjima na zagovor Krvi Kristovoj brojnih naraštaja vjernika. Isto tako ovo je priča o njegovoj povezanosti s hrvatskom državnosti i važnosti ispunjavanja datih zavjeta.

Dvorac Batthyany u kojem se nalazi kapela u kojoj se prema predaji dogodilo čudo pretvaranja vina u krv Kristovu

Centar svijeta na ruševinama antičke Iovie

Na mjestu današnjega Ludbrega tragovi trajne ljudske naseljenosti mogu se pratiti od antike. Rimljani su u rano carsko vrijeme na lijevoj obali Bednje utemeljili vojno središte po nazivom Iovia. Na temelju bogatih materijalnih ostataka stručnjaci misle da mjesto procvat doživljava u doba vladavine Trajana i Hadrijana. Uz Ioviju, važno civilno, administrativno, vojno i gospodarsko središte na raskrižju prometnih smjerova velikoga carstva, dolaze i prvi kršćani. Neki od naših povjesničara smatraju da je Jovia već u IV. stoljeću biskupsko središte, navodeći da na crkvenom koncilu 381. u Aquileji sudjeluje i „Amantius episcopus Ioviensium“. Propast antičke Iovije počinje seobom naroda od kraja IV. stoljeća, a život u naselju zamire potkraj VI. stoljeća. Na tim ruševinama Slaveni svoje prvo naselje podižu tek dva stoljeća poslije. Premda su najnovijim arheološkim istraživanjima otkrivene antičke terme i veliki objekt javne namjene, voditeljica istraživanja dr. Tajana Pleše smatra da pronađeno još ne potvrđuje ranija mišljenja povjesničara kako je doista Iovia bila biskupsko središte! Istraživanja se nastavljaju. Ako starokršćanska bazilika i postoji, arheolozi su mišljenja da bi se trebala tražiti na drugome mjestu.

Ostaci antičke Iovie

Nema sigurnih podataka o nastanku imena Ludbreg

Prema jednoj legendi mjesto je ime dobilo prema burgundskom plemiću Lodbringu koji je oko godine 1100., vraćajući se iz Prvoga križarskog rata, tu zastao te zasnovao današnji vlastelinski dvorac.

Drugi govore da je tijekom turske opsade kneginji ispalo dijete iz naručja i niz padinu se otkotrljalo do vojnika koji se primaknuo bedemima. Nesretna žena u velikom šoku i strahu od gubitka djeteta izreče kletvu: „Prokleti taj ludi br(ij)eg!“ U 3. knjizi Umjetničke topografije Hrvatske „Ludbreg i ludbreška Podravina“ Ž. Tomičić u složenici imena Ludbreg nalazi mjesto na kojem se okuplja veliki broj ljudi. Spajanjem riječi ljudi i breg nastaje L(j)udbreg. U blizini postoji toponim Lajdiber, za koji se smatra da je germanizam, složenica dviju riječi - Leute + Berg. Ta germanizirana inačica imena Lajdiber možda čuva hrvatski naziv Ludbrega.

Prvo spominjanje imena urbane jezgre na lijevoj obali rijeke Bednje nalazimo u ispravi iz 1317., a ludbreška se župa spominje u popisu župa Zagrebačke biskupije iz 1334. kao Ecclesia sanctae Trinitatis de Ludbregh.

Pogled na središte Ludbrega

Ludbreg i euharistijska čuda u svijetu

O ludbreškom događaju čudesne pretvorbe vina u vidljivu ljudsku krv zna se samo na temelju usmene predaje. Nema nikakvih pisanih dokumenata o mjestu, vremenu ili osobi koja bi se mogla povezati s tim događajem. Prema predaji, svećenik je slavio svetu misu i posumnjao u Kristovu prisutnost pod posvećenim prilikama kruha i vina. U trenutku kad se trebao pričestiti iz kaleža u njemu je ugledao pravu krv. Preplašen, brzo je završio misu i tekućinu s kaležom zazidao. No, u smrtnom času odao je dugo čuvanu tajnu i posudu s tekućinom dao na čuvanje crkvi Presvetog Trojstva. Čim se pročuo glas o čudesnom događaju, počele ovamo dolaziti vjernici i činiti zavjete.

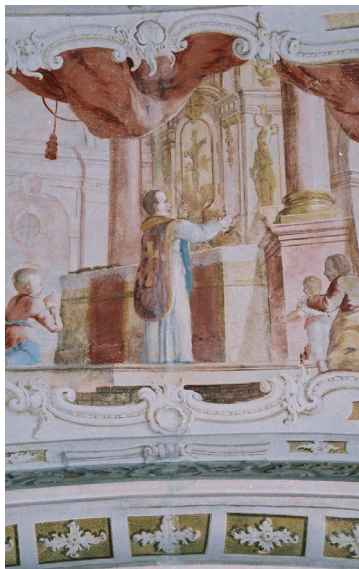
Ludbreško svetište u kojem se štuje Predragocjena Krv Kristova jedno je od 221 svetišta u kojima se čuva ili se čuvao neki oblik relikvija Kristove Krvi. Geografski pregled tih svetišta govori da ih je više od trećine – 73, na području današnje Njemačke, u Italiji su 42, a u Francuskoj 41 svetište. Od ukupnog broja relikvija 110 ih je smatrano čudotvornim. Uz spomenuta se svetišta razvijaju novi oblici pobožnosti, ustanovljuju se blagdani Predragocjene Krvi, hodočašća, trajna klanjanja pred Predragocjenom Krvlju, posebne molitve, devetnice, krunice, lita-

nije i slično. Riječ je o oblicima pučke pobožnosti koji u središte stavljaju trpećega Krista, njegovo tijelo, u sklopu čega se javljaju pobožnosti prema Kristovoj Krvi. Kristova Krv se promatra kao znak njegova čovještva, tjelesnosti i tjelesne patnje.

Štovanje Krvi Kristove

Tijekom povijesti razvijale su se mnogobrojne pobožnosti prema relikvijama Krvi Kristove kojima uvijek nije bilo moguće naći povijesno utemeljenje kao što su relikvije trnove krune, zemlja natopljena Kristovom Krvlju uzeta podno križa na Kalvariji, ampulice u kojima se čuva Kristova Krv, drugdje rubac, negdje platno s tragovima Kristove muke...

Drugu skupinu relikvija čine one koje su prema predaji plod čudesnog prolijevanja krvi ili izviranja krvi iz raspela, kipova ili slika, a uz što se

M. Peck: Događaj pretvorbe

redovito spominje prethodno obeščašćenje raspela ili slika, ili pak čin sumnje ili nevjere. Iz niza svetišta možemo izdvojiti i skupinu svetišta u kojima se čuva relikvija, točnije ostatak prolijevanja ili pretvaranja vina u krv u kontekstu slavlja euharistije, gdje je ostavljen trag na oltarnom ruhu, korporalima i slično. Ponegdje je riječ o istjecanju krvi iz posvećenih hostija, a drugdje o materijalnom pretvaranju euharistijskog vina u krv nakon čega se krv čuva u posebnim ampulama. Povijest ovih svetišta redovito bilježi da čudu prethodi neki očitovani izraz sumnje ili obeščašćenja euharistijskih prilika navlastito hostije. Među ovim čudesnim pretvaranjima euharistijskog vina najpoznatija su ona u Ferari, Bolseni i Lancianu u Italiji. Primjeru iz Ludbrega tipološki je najbliži onaj iz Lanciana.

Procesija s relikvijom

Koje je pravo značenje euharistijskih čuda u životu vjernika?

Ludbreško, baš kao i druga euharistijska čuda u svijetu, privatne su objave koje nisu dane kao uvjet našega spasenja. Kršćanin nužno ne mora vjerovati u euharistijska čuda iako je neka od njih Crkva priznala. Svaki se vjernik sam može odlučiti hoće li u njih vjerovati ili neće. No, prema msgr.-u Raffaellu Martinelliju, biskupu Frascatija i nekadašnjem voditelju Odsjeka za katehezu pri Kongregaciji za nauk vjere u Vatikanu, vjernik načelno ne smije isključiti mogućnost da Bog može na izvanredan način djelovati u bilo kojem trenutku, u bilo kojem kraju svijeta, događaju ili osobi.

Po svojoj naravi euharistijska čuda u pravilu nadilaze ono što se smatra uobičajenim, svakodnevnim. Nije ih moguće protumačiti uobičajenim znanstvenim činjenicama i razmišljanjima. Zato je kod svakoga pojedinačnog slučaja teško ustanoviti je li riječ o istinskom Božjem djelovanju ili nije, pa je Crkva iznimno oprezna kod ocjenjivanja takvih izvanrednih pojava. Ona mogu pomoći u produblivanju osobne vjere, usmjeravaju ljude k Euharistiji. Korisna su za rast u vjeri sve dok su usredotočena na Krista i dok ne postanu sama sebi svrhom.

Čudesni događaji trebaju poticati na produbljenje vjere u euharistijsko otajstvo.

Procesija-sa Relikvijom Sv. Krvi
koju je vodio u Rimu Leo X. 1513. God.

M. Rački: Procesija s Relikvijom Krvi Kristove koju u Rimu vodi papa Leon X.

Ludbreško čudo u povijesnim izvorima

Iako o samom čudu i mjestu gdje se ono dogodilo nema nikakvog spomena u povijesnim izvorima, šest pisanih isprava koje su nastale u 15. i 16. stoljeću jasno pokazuju na važnost spomenutoga događaja.

Najstarija je napisana 28. listopada 1410. u Ludbregu i u njoj se spominje utemeljenje župe Krvi Kristove u Ludbregu. Toga je dana, na blagdan apostola Šimuna i Jude Tadeja, Ivan - župnik danas nepostojeće župe u Jakopovcu i podarhiđakon (dekan) varaždinski, napisao na zahtjev Jurja, zagrebačkog kanonika i župnika župe Presvetog Trojstva u Ludbregu, ispravu o osnutku nove župe u Ludbregu sa župnom crkvom pod naslovom Krvi Kristove. Izvorna se isprava čuvala u arhivu obitelji Bačani (Batthyány), a danas se čuva u diplomatskoj zbirci Mađarskoga državnog arhiva.

Gotovo punih stotinu godina poslije Bernard Turoci (Thuroczy), tadašnji zemaljski gospodar Ludbrega i pokrovitelj njegove župe, zajedno s franjevcem Antunom Manginom, profesorom bogoslovlja, – tada u Zagrebačkoj biskupiji) zamolio je Kardinalski zbor da podijeli oproste hodočasnicima i dobro-

Vice James p[ro]b[is] e[st] p[ro] Jacobi & Jacopo[rum] G[ra]m[ma]t[ic]i & S[er]v[us] D[omi]ni S[an]cti
 p[ro]p[ri]o: De h[ab]it[us] v[er]o m[ag]i[ster] Georgius L[an]o[rum] e[st] S[er]v[us] & p[ro]b[is] e[st] p[ro] S[an]cti
 L[an]o[rum] S[er]v[us] & S[er]v[us] m[ag]i[ster] p[ro]p[ri]o q[ui] p[ro]f[ess]us e[st] m[ag]i[ster] m[ag]i[ster]: Et qui m[ag]i[ster] Jago
 fis v[er]o filij id[em] S[er]v[us] S[an]cti Ludbregi p[ro]b[is] e[st] e[st] m[ag]i[ster] h[ab]it[us] Jago S[er]v[us] m[ag]i[ster]
 p[ro]p[ri]o p[ro] m[ag]i[ster] m[ag]i[ster] Ludbregi f[un]d[am]e[n]t[um]: app[ro]p[ri]a e[st] p[ro] S[an]cti L[an]o[rum] S[er]v[us] p[ro]p[ri]o: cap[itu]l[um]
 S[an]cti S[er]v[us] S[an]cti p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o: Id[em] m[ag]i[ster] m[ag]i[ster] Georgius L[an]o[rum] & p[ro]b[is] e[st] e[st] m[ag]i[ster]
 S[an]cti S[er]v[us] m[ag]i[ster] p[ro]b[is] e[st] m[ag]i[ster] m[ag]i[ster] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o: S[er]v[us] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
 id[em] m[ag]i[ster] Georgius q[ui] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o S[an]cti S[er]v[us] p[ro]p[ri]o p[ro]b[is] e[st] p[ro]b[is] e[st]
 m[ag]i[ster] e[st] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
 p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
 S[an]cti p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
 S[an]cti p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o

Isprava o osnutku Župe Krvi Kristove u Ludbregu

činiteljima župne crkve u Ludbregu u kojoj se čuva čudesna Krv Gospodinova. To je zbor kardinala učinio 5. travnja 1510. podijelivši oprostite pod uobičajenim uvjetima na pet blagdana: na Obrežanje Gospodinovo, Cvjetnicu, Tijelovo, Uznesenje BDM na nebo, te na Posvetilo ludbreške župne crkve. Isprava od 5. ožujka 1512. pisana je u Rimu. Papa Julije II. naložio je opatima samostana u Banoštoru i Čikadoru koji su tada boravili u Zagrebačkoj biskupiji da provedu u njegovo ime istragu o čudesnim događanjima u Ludbregu. Povod istrazi bila je zamolba Tome Seča, zemaljskoga gospodara Letinje (Letenye u Mađarskoj – tada u Zagrebačkoj biskupiji). U buli se prepričava događaj o postanku čuda koje se dogodilo otprilike prije sto godina. I papa Julije izričito nalaže dvojici opata da u njegovo ime preslušaju svjedoke, o njihovim izjavama sastave javnu ispravu, potvrde ih svojim pečatima i pošalju papi kako bi Sveta Stolica mogla postupiti onako kako dolikuje Božjoj časti i spasenju duša vjernika.

U Ludbregu je sastavljen zapisnik o ispitivanju tamošnjih čudesnih uslišanja. Bilo je to 4. travnja 1512. Da bi svoju molbu potkrijepio dokazima i ostavio na Rimsku kuriju što snažniji dojam, Bernard Turoci je s ludbreškim župnikom Stjepanom Popovim organizirao na Cvjetnicu javno ispitivanje svjedoka o čudesima koja su se dogodila po zagovoru i preporuci Presvetoj Krvi u Ludbregu. Te Cvjetnice na ludbreškom groblju, koje se prostiralo oko crkve, pred

Oliverius Raphael Porcius Guillermus Brensius Serradino Barneo Dominicus Cusulanus et Philippus Albanensis
Ludovicus Johannes et sancti Quatuor coronator Petrus et sancti Gregorii Johannes Stephanus et sanctus Gregorius et Gaeus
Franciscus et sanctus Johannes et Pauli Franciscus Salice Diodorus Alphonse Nicolaus et sanctus Proculus Idem et sine
Erasmi Ludovicus et sancti Marcelli Franciscus Guillemus et sancti Stephani in Echomonte Jacobus et sancti Clementis
Leonardus et sancte Sublime et Franciscus et sancte Cecelie sibi Johannes sancte Marie in Domnica federicus sancti Ludovici
Julianus sancti Angeli Alexander sancti Eustachii Marcellus sancte Marie in Porten Leonon Amantio sancti Nicolai in
Carceretillano Diaconi in seratione divina sacrosancte Roman ecclesie Cardines Universis et singulis christifidelibus
presentes litteras inspecturis Salutem in domino sempiternam Quamto frequentius fidelium mentes ad opera caritatis inducimus
tanta salubrius animarum saluti providemus. Capientes igitur in sanguis Marcellus dicitur in parochiali
ecclesia sancte Trinitatis Oppidi de Lubrega Sagabieris diocesis episcopi christifidelibus honorificentius innotescit ut in
congruis frequentetur honoribus ac in suis structuris et edificis debite reparetur conservetur et in augmentum necnon in
calicibus luminariis ornamentis ecclesiasticis ac rebus alijs domino cultui ubi necessarijs decenter munatur utque christifideles ipsi
eo libentius devotionis eius confluant ad eandem et ad reparacionem conservacionem in augmentum et in
propius porrigant ad iustitias Quo et hoc ibidem deo celestis gratie operibus confecerint se respectos Nos Cardinales presbiteri
iudicet quilibet unum per se supplere honoribus dilectis nobis in christo de Thuroco comitis comitatus Saraceni et
fratris Antonii Mariani ordinis fratrum Minorum sive Theologie presbiteri nobis super hoc humiliter protractis inclinat
omnipotentis dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius intercessione Omnibus et singulis christifidelibus et
vere penitentibus et illis qui dietum ecclesiam in singulis diebus Lucanensis diocesis in illa christifidelibus et
Corporis christi et illi in christo Deo et Marie virginis necnon ipsius ecclesie devotionis felicitatis et utilitatis
Deliberis usque ad quatuordecim dies vel per octiduum visitaverint animam et ad premissa manus porrectas ad uterque
voluntatis felicitatis sine diebus predictis quibus id fecerint Certum dico de munere eius penitentis misericorditer in
omni relaxamus Preteritibus perpetuis futuris temporibus dicaturis sequatur fidei litteras utis huius fieri notari Quibus
vultimus apertione communi Dat. Rome in diebus mensis sub Anno incarnationis domini Millesimo quingentesimo octavo Die vero
Quinta idus mensis Pontificatus sanctissimi in christo patris et domini nostri ihesu christi divina providentia pape Secundi Anno Sextimo

Bula iz 1510. godine kojom kardinalski zbor podjeljuje oprost župnoj crkvi u Ludbregu

izabranim bilježnicima, svjedocima, hodočasnici-
cima te domaćim župnikom i samim Bernardom
Turocijem zabilježeni su podaci o 14 čudesnih
uslišanja. Uglavnom se radi o ozdravljenjima i
oživljavanjima te o ostanku na životu.

Peta isprava je zapis o molbi Tome
Seča papi Juliju II. o podjeli oprosta, nastao 17.
prosinca 1512. No, kako je u međuvremenu umro
papa Julije II., 5. ožujka 1513. Za novoga papu
je izabran Leon X. Na dan krunidbe 19. ožujka
iste godine novi je papa dao odgovor i zapravo
potvrdio sve ono što je njegov prethodnik već bio
dopustio.

**To pismo pape Leona X. od 19. ožujka
1513. šesta je službena isprava** kojom je
najviša crkvena vlast priznala ludbreško prošteniš-
te. Datirana je na prvi dan njegova pontifikata,
na dan krunidbe. Naime, sve isprave koje su već
i napisane, ali nisu poslane nakon papine smrti

Papa Julije II.

prestaju vrijediti i zato ih mora novi papa potvrditi da bi postale valjane. To se dogodilo upravo i s ovom u ludbreškom slučaju.

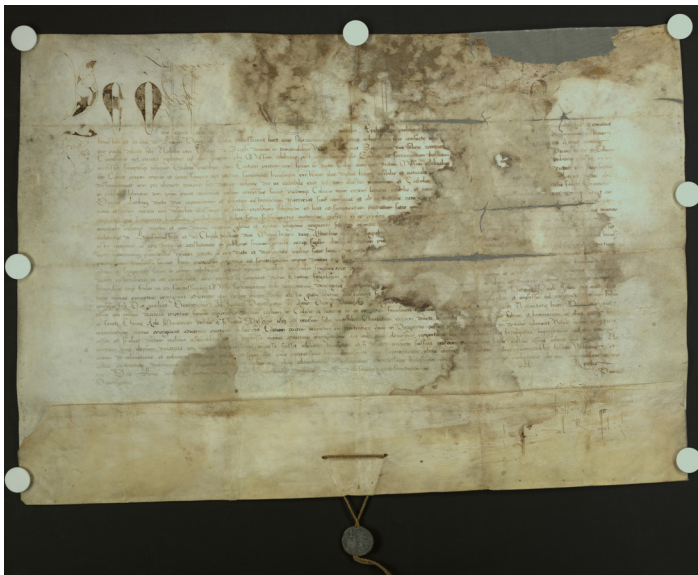
Papa Leon X. ističe već na početku: kako je razborito i dostojno da ono što je vrhovni svećenik počeo, pa makar je nadošla njegova smrt, postigne svoj cilj. Zbog toga sve ono što je Toma Seč iznio u svojoj molbi njegovu prethodniku prihvaća, ukrepljuje i izdaje o tome ovu ispravu. Tu se opet pre-pričava događaj o ludbreškom čudu otprije stotinu godina.

Spomenut je naravno i podatak da je Julije II. povjerio ispitivanje vjerodostojnosti čuda monašstorskom i čikadorskom opatu koji su ispitali mnogobrojne svjedoke te svoj iskaz u službenom obliku poslali papi.

Leon X. u ispravi navodi odluku svojeg prethodnika da će hodočasnici moći zadobiti oprost na blagdan Tijelova, Male Gospe i sv. Tome Apostola.

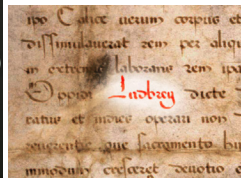
Papa Leon X.

Bula pape Leona X.

Viseci pečat na buli
Leona X.

Detalj bule

Gdje se čudo doista dogodilo?

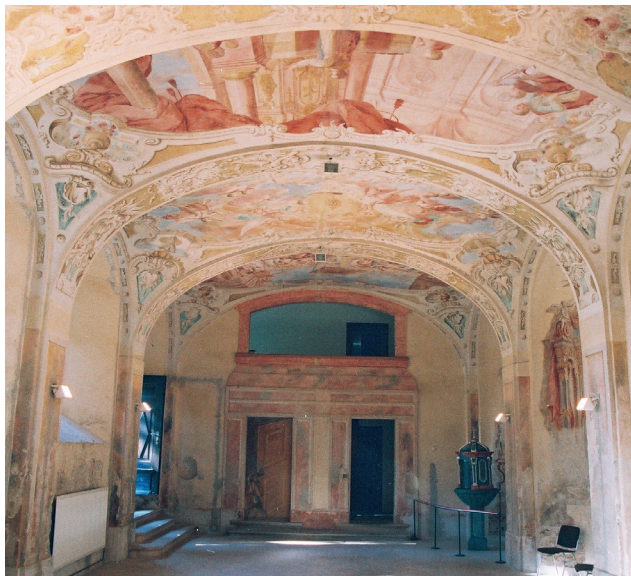
Iako nema pisanih izvora o mjestu gdje se čudo dogodilo, predaja kaže da se to dogodilo kapelanu u kapelici ludbreškoga dvorca. No, ta je predaja pred argumentima povjesničara ozbiljno dovedena u pitanje. Prema mišljenju Andrije Lukinovića, tvrdnje o kapelici kao mjestu događaja čuda spominju se tek u 18. stoljeću i vjerojatno su njihovi tvorci zemaljski gospodari Turoci ili Bačani kojima je bilo stalo da se svetinja čuva u njihovu dvorcu i da oni mogu nadzirati i upravljati hodočašćima pa tako i materijalnom dobiti.

Pouzdana se zna da su prva hodočašća imala za cilj ludbrešku župnu crkvu Presvetoga Trojstva u kojoj je pohranjen kalež s čudotvornom krvlju, najvjerojatnije početkom 15. stoljeća. U ludbreškoj se župnoj crkvi isti kalež čuvao i početkom 16. stoljeća kada nastaju vatikanske isprave te isprava o istrazi čudesa u Ludbregu 1512. godine.

Prema najstarijim ispravama moglo bi se čak ustvrditi da je svećenik koji je posumnjao i pod čijom se misom zbilo čudo bio sam ludbreški župnik prije

nego li dvorski kapelan. Pouzdano se zna da je u vrijeme kad se čudo dogodilo u Ludbregu bio župnik, a dvorskih kapelana tada nije bilo.

Zemaljski gospodar Čuz (Chuz) zacijelo bi zadržao svetinju u svojoj dvorskoj kapeli da se u njoj dogodilo čudo i ne bi je dao prenijeti i pohraniti u župnu crkvu. Također u sačuvanim ispravama nema ni spomena da bi posudica s Relikvijom bila odnesena u Rim i da ju je papa nosio u procesijama ulicama grada Rima.

Kapelica sv. Križa u dvorcu Batthyany

Relikvija Predragocjene Krvi Kristove

Prema buli Leona X. Relikvija se čuvala u župnoj crkvi i izlagala vjernicima na štovanje. Kako su od sredine 16. stoljeća i u ovim krajevima sve češći turski prodori, u župnoj se spomenici navodi da je relikvija s pokaznicom prenesena na čuvanje u plemićki grad Gotalovec kod Zajezde. Andrija Lukinović navodi da je Relikvija u Ludbreg vraćena nakon bitke kod Kaniže godine 1587. Kad je prestala opasnost od turskih pljačkaških pohoda. To potvrđuje i Benedikt Vinković u kanonskoj vizitaciji iz 1615. kada je, vjerojatno iz sigurnosnih razloga, bila čuvana u kapelici gradskog dvorca. Odatle se svake godine četvrtkom uoči proštenja u procesiji nosila u župnu crkvu.

Sukob grofova Bačani i župnika oko Relikvije

Procesije u kojima je Relikvija Predragocjene Krvi Kristove četvrtkom uoči velikog proštenja prenošena u župnu crkvu potrajale su sve do 1786. godine kad je ludbreški župnik Filip Sever zadržao Relikviju u župnoj crkvi ne htijući je više vratiti u dvorsku kapelu. Prema Andriji Lukinoviću ludbreški se župnik

Pokaznica na oltaru župne crkve

Sever odvažio na taj potez nakon što je austrijski car Josip II dokinuo sve dvorske kapele i kapelarije te kad je Relikvija u povodu njegova dolaska prenesena u župnu crkvu. Nakon toga nastao je dugotrajan spor župnika i zemaljskoga gospodara Ludbrega u kojem su državna i crkvena vlast presudile u korist župe, pa je Relikvija ostala u župnoj crkvi. Zategnuti odnosi kneza Ludovika Bačanija i župe toliko su se pogoršali da je knez iz župne crkve uzeo skupocjeni moćnik i otpremio ga u Mađarsku. Isto tako je iz dvorske kapele odnio crkveno ruho, liturgijsko posuđe, zavjetne darove vjernika i sve to porazdijelio crkvama svoga pokroviteljstva u Mađarskoj. Novi oltar, nabavljen novcem kojega je kapelan skupljao u tu svrhu, poslan je isto tako u Mađarsku. Tek nakon smrti kneza Ludovika, njegov nasljednik, knez Filip, s tim je oltarom u Ludbreg vratio i neke ranije oduzete dragocjenosti, među kojima svakako najvredniju - relikvijar svoje praba-

ke Eleonore u kojem se do danas čuva Relikvija Predragocjene Krvi.

Relikvija opet u opasnosti

Unatoč ratovima, revolucijama i previranjima tijekom 19. stoljeća i u prvoj polovici 20., na ovim je područjima vladala relativna sigurnost sve dok požar II. svjetskog rata nije zahvatio i ludbreški kraj. U tim nesigurnim vremenima pokaznici s relikvijom zaprijetilo je i fizičko uništenje. Faustin Čubranić, mladi bogoslov s Krka koji je kao izbjeglica boravio kod obitelji Denačić iz Apatije, čuo je da su neki namjeravali uzeti pokaznicu s Relikvijom i uništiti je. Bilo je to nesigurno vrijeme u jesen 1943., neposredno prije partizanskog zauzeća Ludbrega. Zbog toga je, kaže, pokaznicu s Relikvijom zazidao u zid župne crkve i tu je skrivao sve do kraja rata 1945.

vlč. Faustin Čubranić

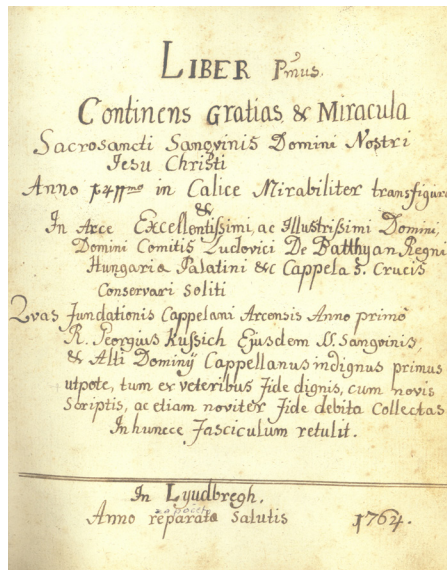
Uslišanja molitvi na zagovor Presvetoj Krvi Kristovoj

Prva svjedočenja o čudesnim ozdravljenjima na zagovor Presvetoj Krvi istraživali su i njihovu autentičnost provjeravali izaslanici pape Julija II. Na poziv zemaljskoga gospodara Ludbrega Bernarda Turocija i ludbreškoga župnika Stjepana Popova javni bilježnici Leonard Šketa i Ivan, svećenici Akvilejske biskupije na Cvjetnicu, 4. travnja 1512., na groblju pokraj ludbreške crkve u nazočnosti domaćeg puka i hodočasnika pred nekolicinom plemića iz okolnih župa kao svjedoke ispitali su ljude koji su doživjeli čudesna uslišanja na zavjet učinjen ludbreškoj Relikviji Presvete Krvi. Na molitvu i zavjet učinjen Presvetoj Krvi dogodilo se 14 uslišanja: tri slučaja oživljenja ljudi koji su bili smatrani mrtvima, dva slučaja ozdravljenja od sljepoće, dva slučaja sretnog poroda poslije 3 te 15 dana mučenja u trudovima, te po jedno ozdravljenje od krvarenja, kuge, padavice i posljedica teškoga pada (prosuta crijeva). A jedna se žena osuđena na smrt spaljivanjem neozlijeđena spasila sa zapaljene lomače. Svi čudesno uslišani bili su iz tadašnje Zagrebačke biskupije, osim jednoga koji je bio iz Đurske, dok se za ženu

oslobođenu s lomače ne navodi odakle je. Osim u dva slučaja, navode se mjesta u Zagrebačkoj biskupiji iz kojih potječu ti na čudesan način uslišani vjernici.

Knjiga čudesa (*Liber miraculorum*)

Nakon toga sustavno bilježenje uslišanja na zagovor Presvetoj Krvi počeo je 1764. god. u posebnoj knjizi voditi Juraj Kušić, prvi dvorski kapelan grofova Bačani. O tome je na povijesnom simpoziju mr. Damir Bobovec rekao: „Prva svjedočanstva koja je kapelan Kušić skupio potjecala su iz 1762. Pod tom je godinom upisao 6 čudesnih ozdravljenja o kojima su mu pod prisegom pripovijedali hodočasnici. Godine 1763. jedan slučaj, 1764. - prve godine njegove kapelanije čak 15, 1765.

Liber miraculorum

tri, 1766. šest, 1767. dva, 1768. jedan, 1770. jedan, i 1771. jedan. Sveukupno je Kušić upisao 36 slučajeva čudesnih uslišanja. Godine 1772., 6. rujna, Juraj Kušić je, napustivši svoju dotadašnju službu u ludbreškom dvorcu i kapeli koja je trajala osam godina, položio župničku prisegu za župu Sveti Đurđ koja je kao i ludbreška bila pod patronatom grofova Bačani, pa tako zapravo i nije napustio njihovo okrilje. Nakon posljednjeg upisa 1771., tada kao đurđanski župnik, svojim je potpisom potvrdio vjerodostojnost svega što je tada napisano. Njegov nasljednik u službi dvorskog kapelana Ivan Posavec upisao je jedan jedini slučaj ozdravljenja koje se dogodilo na zavjet Predragocjenoj Krvi i to godine 1773. Već iduće godine pod dva slučaja čudesnih ozdravljenja potpisan je novi kapelan Josip Tománchigger. On je 1775. zabilježio dva čudesna ozdravljenja. Četvrti i posljednji ludbreški dvorski kapelan Mihael Čunčić zabilježio je jedno ozdravljenje 1777. i dva 1779. godine.

Bolesti općenito i zdravstvene tegobe zbog kojih su se vjernici zavjetovali Presvetoj Krvi za ozdravljenje bile su sljedeće: različiti oblici teškog i nezaustavljivog krvarenja – 18 slučajeva, padavica u 5 slučajeva, fras u 3 slučaja, utapanje u 2 slučaja, jedna ili više rana na nogama - 3 slučaja, neizdrživa bol u udovima ili cijelom tijelu - 3 slučaja, ozljede od teškog poroda, sušica, bol i crvenilo u očima, gluhoća, gubitak govora, sljepoća, strašna glavobolja, groznica, bol u ušima, i

neka vrsta opsjednuća. Neke su bolesti spomenute samo općenito, kao teška bolest koja je dotičnoga prikovala uz krevet. Ili pak samo kao teška bolest uz gubitak osjeta u udovima ili pljuvanje krvi ili smrtonosna bolest. Ljudi su se, kako se može zaključiti, uglavnom zavjetovali u raznovrsnim zdravstvenim poteškoćama. No, ipak se ističe činjenica da im je utjecanje Presvetoj Krvi padalo ponajčešće na pamet u slučajevima krvarenja. U tom vjerničkom osjećaju naravna asocijativna veza više je nego očita.

Uslišanja za zagovor Krvi Kristovoj događaju se i danas

Iako kasniji naraštaji nisu bili toliko savjesni u bilježenju uslišanja na zagovor Predragocjenoj Krvi Kristovoj, ona se ipak događaju pa nam tako o zavjetu ludbreške obitelji Đure i Amalije Kerstner piše i Marija Winter u svojim bilješkama. Oni su poslije I. svjetskog rata za župnu crkvu kupili zvono od 289 kilograma i time „otkupili“ dani zavjet jer su im se sinovi sretno vratili iz rata. U najnovije vrijeme, od početka 80-ih godina 20-og stoljeća, tadašnji ludbreški župnik Ivan Jurak izvješćuje o dvadesetak pisama u kojima vjernici izjavljuju da su uslišani u svojim molitvama. U župnom arhivu je pohranjeno 10-ak pisama o posebnim uslišanjima na zagovor u čast Presvete Krvi Isusove. Iako su u to vrijeme oz-

- Item Catharina de S. Joanne jam facta Diacensis laboravit in partu ut instar mortui per tres dies jacuit, unde voto pro ea emisso revixit, & leviter peperit.
- Item Thomas de Mattheo dicta Diacensis cadu, cum morbum patiebatur viginti annis, voto pro eo facto liberatus abijt.
- Item Elisabeth de Ceye dicta Diacensis laboravit in partu quindecim diebus, parere non potuit, voto emisso leviter peperit.
- Item Matthæus de S. Joanne jam dicta Diacensis coens ex fide viginti annis, voto pro eo facto vidum recepit.
- Item Mulier quædam ad ignem judicata et ad colum nam ligata, cui tandem quasi quadraginta plaustra lignorum superposita fuerunt, et ignis applicatus, voto autem emisso libera, et illa de omnibus mirantibus revixit.
- Item Filius nobilis Joannis d'Angli dicta Diacensis obiit mortuus quibusque ad secundum diem in seipsum positus, et tandem circa sepulchrum appositus ibique pro eo oratione, et voto facto huc, revixit.
- Item quædam mulier Sagrabensis Diacensis peperit alios gemellos mortuos, et ipsa eam post partum mortua, quasi pro tres horas, et tandem parca,
- tibus

tibus ejusdem pro ea, et precis voto et oratio,
 ,, ne huc factis Matercum pueris revixit,
 ipsi voto pueri post suspensionem Daphnemi
 Daphnemi sunt, Mater autem ipsorum se
 huc presentavit.

Quæ Miracula, et signa ex personis illis, quibus per sanguinem Christi antefato in loco contento se habito ad vota eorum cõbita coram nobis, et testibus infrascriptis personaliter et tunc audivimus, et percepinus quorum numerus diffusi scribi foret, brevitate tamen causa aliqua presentibus publico instrumento in seximus super quibus omnibus, et singulis et per dicto, et Stephano et Eleoanus prædicta Ecclesia Parochialis in Lyubreg petierunt nos Infrascriptos Notarios publicos eis dari et confici unum vel plura publicam seu publicam instrumentum seu instrumenta quod et fecimus officio nostri tabelionatus incumbentes.

Acta sunt hæc sub anno Nativitatis Domini Millesimo quingentesimo duodecimo indictione duodecima die vero quarta Mensis Aprilis

dravljenja i samim liječnicima bila neobjašnjiva i, kako su to znali reći - „daleko od normale“, na žalost nijedan slučaj nije ispitala neovisna liječnička komisija. To je i razumljivo jer je u vrijeme socijalističkoga državnog sustava takvo što u Ludbregu bilo nezamislivo. Zato se možda razumljivo što je tek nedavno o ozdravljenju svojega, tada tek rođenog sina Franje javno svjedočila i Marija Zdelar iz Dubovice. To je bilo davne 1950. Godine kad je dijete imalo 9 mjeseci. Nakon što je dobilo upalu pluća, dijete je s visokom temperaturom završilo u bolnici gdje je oboljelo od krvnoga proljeva. Kako liječenje nije davalo rezultata, tako je dijete slabilo. Poslije desetak dana neizliječeno je otpušteno kući. Kako je još bio na prsima, nije mu se smjela davati nikakva hrana.

Jednom je zgodom, kaže, brala kruške u vrtu, pa kad se nadvila nad košaru, dijete je pošlo rukom za kruškama. Gledajući kako joj dijete umire, zavapila je dragome Bogu i zazvala: „Sveta Krv Isusova, daj da mi dijete ozdravi, navek ću te častiti, zdraviti i hodočastiti dok god sam živa!“ Gospođa Marija se sjetila zabrane, ali je pomislila da, ako dijete mora umrijeti, nek' barem ne umre gladno. Tako mu je naribala krušku i iscijedila sok. Navečer ga je okupala, nahranila i stavila ga spavati. Kako je bilo slabo, ostala je uz kolijevku i trudila se ostati budna da dijete ne umre dok ona spava premda je bdjela već dva tjedna otkako se dijete razboljelo. Djetešce je zaspalo, ali je, kaže i nju san prevario. Probudila

se u 4 ujutro i vidjela da je sin miran! Pomislila je: „Bože, umro je!“ Kad mu je stavila ruku na srce, uvjeri se da srce tuče, dijete mirno spava, diše, temperature nema! „Evo, dragome Bogu hvala i slava! Uslišana je bila moja molitva. Kad sam ga ujutro pospremila bio je zdrav, krvavi proljev je nestao, prestao je plakati. Dijete preko noći ozdravilo“, prisjetila se tih događaja 2010 tada 81-godišnja baka Marija Zdelar. Vrijedi spomenuti i slučaj roditelja čiji je sin ozdravio od padavice na zagovor u ludbreškoj crkvi 2. rujna 1979. Bolest koja bi mu se javljala svaka tri-četiri tjedna više se nije vraćala. Tko zna koliko je takvih slučajeva u tih nekoliko desetljeća ostalo nepoznato?

A da se čudesna ozdravljenja ili pomoć pri ozdravljenjima događaju i danas, svjedoče mnogobrojna pisma koje prima ludbreški župnik. Tako mladić iz Brezničkog Huma D. B. koji je bolovao od teške bolesti ističe kako zbog velikog rizika pri složenim kirurškim zahvatima nikako, kaže, nije mogao snaći snage i odlučiti se na zahvat. Shrvan beznađem došao je u ludbrešku crkvu i klečeći pred Relikvijom na oltaru molio Boga za svoje zdravlje. Kad je završio molitvu, krenuo je prema izlazu iz crkve. U tom je trenutku, kaže, osjetio da ga neka snažna ruka vuče natrag prema oltaru, pa se opet vratio i molio. Nakon toga je pun vjere i Božjeg pouzdanja donio odluku i otišao na operaciju te se na veliko iznenađenje liječnika brzo oporavio i ozdravio.

Bolesnici u procesiji

Zavjet Hrvatskog sabora

Uz običan puk u nevolji, Relikviji su se zavjetovali i hrvatski staleži. Ako Bog odvrati pošast kuge koja je u to vrijeme harala u Slavoniji, staleži su u Varaždinu 1739. obećali u Ludbregu sagraditi zavjetnu kapelu za veći poticaj štovanja Presvete Krvi. Začetnik ideje zavjetovanja bio je hrvatski ban Josip Esterhazy (Esterhazy). Tada je odlučeno, kaže dr. Stjepan Razum, izlažući na povijesnome simpoziju u Ludbregu, da će „svaki dim tijekom dviju godina od sada biti obvezan trajno podavati i plaćati jedan rajnski floren, a zemaljska gospoda onoliko koliko svaki od njih posjeduje dimova. Toliko florena iz vlastitih sredstava također tijekom dviju godina. Komorska dobra i ona preko kupskih plemića neopozivih posjednika pojedinačno će plaćati i davati 16 rajnskih florena, a sami plemići neopozivi posjednici pojedinačno 16 rajnskih florena i komora isto toliko za dvogodišnje razdoblje. Prekokupska područja pak bez dimova na ruke vrhovnog ubirača kraljevine podavat će i plaćati od pojedinih domova dva denara to jest tijekom dvogodišta jedan groš koji će se potrošiti u navedenu svrhu. Milostinja pak zemaljske gospode onih prekokupskih područja koji su bez dimova, a koja se milostinja treba podati od posjeda koji ondje posjeduju neka se pošalje prema proku-

šanoj pobožnosti, dobrostivosti i uvidavnosti." Kuga je prestala, ali su neke povijesne okolnosti, a ponajviše prestanak Esterhazijeva banovanja učinile da je zavjet pao u zaborav. Tako su saborski zapisnici stoljećima skupljali prašinu sve dok preč. Juraj Lahner nije u starim spisima Hrvatskog sabora pronašao taj nepunjeni zavjet. Kao veliki štovatelj Krvi Kristove, zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac pokrenuo je pripreme za gradnju zavjetne kapele po uzoru na kapelu Kristova groba koju je u Jeruzalemu sagradio dubrovački franjevac fra Bonifacije Drkolić. Iako je skori početak rata opet onemogućio ispunjenje zavjeta, nadbiskup Stepinac je stalno podsjećao na zavjet pa je i 29. listopada 1944. nakon propovijedi na blagdan Krista Kralja u prvostolnoj crkvi izrekao zavjet da će se poraditi na ispunjenjuavnog zavjeta Hrvatskog sabora iz godine 1739. godine.

Tisak o ispunjenju zavjeta

Habsburgovci u Svetištu

Među nebrojenim mnoštvom hodočasnika koji su pred Relikvijom Predragocjene Krvi tražili spokoj duši svojoj bili su i neki članovi kraljevske obitelji Habsburgovaca. U povijesnim kronikama ostao je zapisan boravak cara i kralja Josipa II. Iako se ne zna za točan razlog njegova dolaska u Ludbeg, pretpostavlja se da je te 1787. želio vidjeti Relikviju Predragocjene Krvi Kristove. Kako se pokaznica čuvala u dvorskoj kapeli, kralj je naredio da se dragocjeni moćnik s relikvijama prenese u župnu crkvu i ondje pohrani. Tadašnji župnik Filip Sever prošao je procesijom u gradsku kapelu i prenio relikviju u župnu crkvu na prvi dan proštenja 1787. godine.

Knez Ludovik želio je da mu župnik vrati tu dragocjenost odmah nakon proštenja, ali je župnik Sever to odbio i pozvao se na carsku naredbu i preporuku, pa je nakon dugotrajnog sporenja vrhovna crkvena i svjetovna vlast odlučila da je za takvu relikviju župna crkva, kamo dolazi mnogo naroda,

Car i kralj Josip II.

mnogo prikladnija od gradske kapele. Spomenica ludbreške župe bilježi da se Relikviji u Ludbreg došao pokloniti i jedan od najvećih europskih vladara 19. stoljeća, car i kralj Franjo I. Bilo je to 27. X. 1817. godine kad se car vraćao sa svojeg puta po tadašnjoj Vojnoj krajini. Na prijemu u dvorcu kod kneza Filipa Bačanića bio je tadašnji ludbreški župnik Josip Vračan, koji je pozvao kralja i kraljicu da dođu u župnu crkvu u kojoj se čuva Relikvija o kojoj im je knez već govorio. Kako je kralj zbog reume sutradan ostao nešto duže u postelji, u crkvu je krenula kraljica sa svojom osobnom pratnjom. Narod ju je dočekaio poklicima oduševljenja, a župnik Josip Vračan dočekaio ju je s dva kapelana na samom ulazu u crkvu. Crkva je toga dana bila puna do posljednjeg mjesta pa kad je uoči kraja mise došao car i kralj Franjo I., pratnja mu je s mukom krčila prolaz do oltara. Zato je izostao ceremonijal svečanog dočeka. Nakon mise župnik je kralja pozvao u sakristiju i pokazao mu bulu Leona X. Izvadio je i pokaznicu s Relikvijom. Kralj je izrazio želju da osobno uzme u ruke pokaznicu i da ju razgleda. Župnik Vračan mu je to dopustio jer je on apostolski kralj i car. Ali kad je to zatražila kraljica Karolina, nije joj dopustio uz obrazloženje „da je ona ipak samo žena, makar da je carica i kraljica“.

Car i kralj Franjo I.

Štovanje Relikvije Predragocjene Krvi Kristove

Od vremena kad se dogodilo čudo Predragocjene Krvi, vjernici su dolazili i zagovarali se. Bulom iz 1513. papa Leon X. službeno odobrava štovanje Relikvije kako bi se produbila vjere u euharistijsku prisutnost. Pohoditeljima ludbreške župne crkve, u kojoj se čuva i na štovanje izlaže sv. Relikvija, podjeljuje oproste od vremenitih čistilišnih kazni ako to učine na blagdan Tijelova, Sv. Tome apostola i Rođenja Blažene Djevice Marije. Danas je uobičajeno da se tijekom hodočašća vjernici pobožno i u tišini poklone relikviji obilazeći oltar župne crkve. Potom se ide na ispovijed, sudjeluje u sv. misi, pričesti i obavi pobožnost križnoga puta. Pohodom ovo-

Relikvija ludbreškog svetišta

ga prošteništa vjernici dobiju oproste vremenitih čistilišnih kazni koje prate smrtni grijeh. Kršćanin smrtno griješi ako zna u čemu griješi, ako je to namjerno i u velikoj stvari. Za dobivanje oprosta treba još na nakanu sv. Oca izmoliti određene molitve i činiti kršćanska djela duhovnog i tjelesnog milosrđa. Tijekom povijesti u svetištu su se razvijale različite pastoralne aktivnosti. Među vjernicima su osobito bile omiljene pučke misije koje su tijekom 18. stoljeća vodili isusovci. Koliko su vjernici cijenili misionarski rad, vidi se iz izvješća da su u nekim misijama sudjelovali čak i nekatolici. U župi Trojstvo bio je prisutan veći broj pravoslavaca koji su čak u pokorničkoj procesiji nosili teške križeve. O tim događajima mr. Anđelko Koščak na simpoziju u Ludbregu navodi: „U izvješćima čitamo kako je misionar propovijedao svaki dan po sat vremena barem dva puta ponekad i tri, kad što i četiri puta.

Ispovijed

Ispovijedao je gotovo do iznemoglosti, jer se svaki kod njega htio ispovjediti, toliko je privlačio bogoduhom riječi i svetim životom. Cjelivali mu ruke, noge, čak i stope za njim. Stavljali bi se na raspolaganje, donosili hranu i novac, no na njihovu žalost misionar bi sve zahvalno odbio. U pokorničkim procesijama sudjelovali su svi staleži, svećenstvo, puk, plemstvo, seljaštvo i činili djela pokore.“

Izvjешća o tim misijama u ludbreškom svetištu važna su zato što su tu glavni elementi i sadržaji i današnjih hodočašća, a to su propovijedi, ispovijedi, procesije, obraćenje. Zapravo su ti vatreni apostolski misionari utrli put i jasno naznačili osnovne sadržaje hodočašća koje ponajprije treba imati pokornički značaj što nužno vodi obraćenju, pomirbi i jačanju u vjeri. Misionarski rad poticao je osnutak bratovština. Tako se u župi Ludbreg na početku 18. stoljeća spominje bratovština kršćanskog nauka i Presvetoga Oltarskog Sakramenta. U kanonskoj vizitaciji iz 1720. Napominje se da je prije djelovala bratovština Muke Kristove koju su vjerojatno osnovali misionari isusovci. Vrlo poznata po broju članova i pobožnosti bila je bratovština sv. Benedikta u obližnjem Hrastovljanu. Krajem 19. stoljeća, vezano uz pučke misije koje su tu održane, 1897. godine bila je osnovana bratovština Presvetog Srca Isusova, potom nakon I. svjetskog rata djeluje društvo klanjatelja, potom djevojačko društvo Srca Isusova i tridesetih godina i križari. Neprocjenjiv prikaz ludbreškog proštenja donosi nam ludbreški župnik

Svečano misno slavlje predvodi kardinal Josip Bozanić

Aleksandar Eggersdorfer iz daleke godine 1857.: „Vjerni puk cijeli dan opsjeda žrtvenik, te se ne može nagledati svete Krvi koja se u 6 sati ujutro izloži, a u 6 večerom opet spravi.

Cijela Podravina od Virovitice do štajerske međe, cijelo Međimurje, okolica kalnička, sve do Konjščine, pomađareni Hrvati od Kerestura, Novoga Mjesta, Žakanja,

Hrvati od Svetoga Martina preko Mure tu se ovamo tri dana kupe. Petanest tisućah proštenikah može se uzeti a svećenika dođe do 20. ... Svećenici dragovoljno jedva dočekaše se zgodne prilike, hrle na posao obilan u ispovijedaonicah i na propovijedaonici. Vjeran puk i prijazan župnik dostatna su im nagrada. U petak jutrom dođu proštenici koji se samo isti dan ispovijedaju. U subotu tekar u 6 sati je rana pjevana služba Božja pod kojom se propovijeda.

Crkva ljetos bijaše natrpana toliko da kap vode zemlju dohvatila ne bi bila. Činilo mi se tada da je ova crkva premalena za tolike ljude. U 10 sati pjevana služba Božja s propovijedi. U 4 sata popodne opet slovo u crkvi. U pola 7 litanije u najvišem glasu pukom pjevane. Pred blagoslovom sa Svetom Krvi pjevalo se je Sveta, Sveta, Sveta i Presveta je Krv prava Jezuša ljubljeno- noga Kristuša. Zatim se Krv sahrani. U nedjelju čim zora puca sve vrvi oko crkve. U 6 satih najveća je stiska i najviše ima naroda. Tada je pjevana služba božja unutra i vani i isto tako

Tisuće vjernika na misnom slavlju u svetištu Predragocjene Krvi Kristove

i propovijed u crkvi i vani. Vani je propovijedao otac kapucin Fredinand koji je 15 godina uzastopce propovijedao vani proštenikom ludbreškim. Oni su pripravnici uvijek u punom broju i prostoru njega dočekati kao i svake godine to i na veće proštenje i slavu Presvete Krvi Isusove. Tako isto na njihov duševni spas u istom mjestu pod vedrim nebom pred licem svemogućega Boga riječ Božju naviješta. Tećem 15 godina nije ga nikada jošte nepogoda ni dažd s ovoga mjesta u 6 sati kako kaže otjerala. U 8 sati je mađarska misa i propovijed koju je tekar ovdašnji župnik uveo.

U 10 sati je pjevana služba i propovijed na posvetilo crkve jer se ujedno na svetu nedjelju opslužava posvetilo ove župne crkve. Tada već crkva u svih prostorijah bijaše posve puna. Proštenici odlaze kući, a bližnjem govori i propovijeda tako zgodno da se svaki tronut u duši rastao s prelijepom crkvom ludbreškom i Presvetom Krvlju koju tolika množina naroda sa svih strana ljetos posjeti. Puk je svagda pod službom božjom silnim, skladnim glasom pjevao osobito nema para našem podravskom poslije podizanja „Pozdravljeno budu tijelo našega Jezusa, pozdravljena budi Krv našega Kristusa. „ Ova pjesma pjevana pronicavo gromkim usklikom puka dirne me vazda toliko da mi oduševljeni glas samosvijesti kaže da narodu ovome koji vako u crkvi pjeva vjera njegova niti jezik propasti a niti oduzeti se ne može...

Svake godine na misnom slavlju u svetištu Predragocjene Krvi Kristove sudjeluje više tisuća vjernika

Komunističke vlasti zatiru svetište

Svi ti oblici pobožnosti u ludbreškom svetištu naglo nestaju nakon II. svjetskog rata. Dolaskom komunista na vlast 1945. počeo je nezapamćeni progon Crkve. Ludbreški župnik Matija Crnković, čuvar svetišta, uhićen je i bez suda ubijen u lipnju 1946. *„Danas 3. kolovoza 1945. godine doznaje ovaj nadbiskupski stol u Zagrebu da su opet na smrt osuđeni Matija Crnković župnik u Ludbregu i Henrik Kroder, župnik u Vratišincu. Radi čega su ova dvojica svećenika osuđeni na tako strašnu kaznu nije poznato, ali je sasvim sigurno da nijedan od ove dvojice nije okrvavio svoje ruke bilo čime, jer su poznati kao uzorni svećenici. Umoljava se gornji naslov ako su doista i ovi svećenici osuđeni na smrt da se pomiluju, ako bi se ovako dalje nastavilo s proganjanjem svećenika nemoguće je da se srede prilike između crkve i države jer je ovaj postupak otvorena borba protiv crkve i svećenstva.“*

Uz progone svećenika, nova vlast u Ludbregu devastirala je i kapelicu u gradskom dvorcu. U ispravi datiranoj 22. lipnja 1951. godine stoji: *„U Ludbregu postoji trokatna zgrada, nekadašnje vlasništvo ludbreških kolatora, takozvani ludbreški grad. U dvorskoj kapeli toga grada dogodilo se čudo Presvete Krvi...koje je u vezi s ludbreškim proštenjem. Prilikom popravke toga grada bivši narodni odbor obla-*

sti u Varaždinu svojim rješenjem od 19. prosinca 1946. godine proglašava dvorsku kapelicu umjetničkim povijesnim spomenikom koji je pod zaštitom zakona. Još prošle godine prilikom proštenja bila je kapelica otvorena za proštenjare. Početkom ove godine zaposjela je vojska cijeli grad. Oficiru koji je došao u župni ured tražiti ključeve od kapelice skrenuta je pažnja na gornje rješenje bivšeg narodnog odbora te mu je savjetovano da se kapelica ostavi nedirnuta već iz tog razloga što je to vjerska svetinja i veliko proštenišće cijele Podravine te bi svaka promjena njezina režima jako odjeknula u cijelom narodu. Jednako se zauzeo mjesni narodni odbor Ludbrega te je kapelica u prvi čas zatvorena i ostavljena na miru. Vremenom je vojska počela na zapadnoj strani spomenutog grada prezidavati neku šupu tako je i ulaz u kapelu i cijela kapela zatvorena dotičnom šupom što je navodno trpezarija. U blizina grada nema prilaza već vojska drži

stražu i brani pristup. Sada sam pouzdano saznao da je cijela kapela devastirana i da služi kao vojnička trpezarija. Momentalno ne jer je vojska na logorovanju u šumi kamo je otpremljen pribor, stolovi i td. Umjetničko zidno raspelo u naravnoj veličini iznad glavnoga oltara kao i pojedine figure anđela i tako dalje je demolirano, posječeno na komade i pobacano u rijeku Bednju. Ostala drvenina kao oltari i klupe to je spaljeno. Jedino još stoje freske po zidovima. Stavljajući ovo do znanja uglednom naslovu ovaj nadbiskupski duhovni stol ujedno umoljava ugledni naslov da na nadležnim mjestima poduzmu što je potrebno da se spriječi dalje devastiranje spomenute kapelice koja inače spada pod zaštitu konzervatorskog zavoda, a krivce te devastacije da se pozove na odgovornost. Napominje se da je spomenuta devastacija prouzrokovala veliku uzbuđenost i negodovanje u narodu."

Vojska je kapelicu dvorca Bačani, u kojoj se po predaji dogodila pretvorba vina u Krv Kristovu, pretvorila u konjušnicu. Svi su zidovi prebojani, oltari su pocijepani i spaljeni, a kipovi s oltara bačeni u rijeku Bednju. U Ludbregu su zabranjeni svi vjerski skupovi.

Prema pričanjima domaćih ljudi, policija je hodočasnike koji su se usudili doći legitimirala i silom ih vraćala kućama. Misna slavlja za veliko mnoštvo održavala su se u cinktoru župne crkve. Nova vlast je s gradskoga trga maknula i pil Sv. Trojstva, zaštitnika ludbreške župe.

Pil sv. Trojstva u Ludbregu

Konačno ispunjenje zavjeta

Tek je potkraj 60-ih i početkom 70-ih godina prošloga stoljeća uspostavom boljih odnosa tadašnje SFRJ i Svete Stolice pritisak na crkvu popustio, pa su hodočasnici počeli opet dolaziti u sve većem broju. Velik poticaj masovnijem dolasku dogodio se nakon što je župnik Ivan Jurak 1982. poslao u sve župe vodič u ludbreško proštenište. Župna crkva i cintor vrlo brzo postaju pretijesni za veliko mnoštvo hodočasnika.

Pronaći prikladan prostor za bogoslužje sve većem broju vjernika postaje glavni cilj preč. Josipu Đurkanu, koji je župnik postao u jesen 1985. U planu je bila kupnja zemljišta bivše ciglane, ali župa 1988. zemljište nije mogla platiti 25.000 tadašnjih njemačkih maraka. Ubrzo su došli i prvi demokratski izbori i toliko željena sloboda. Gradska vlast je odobrila misno slavlje u gradskom parku dvorca Batt-hyany. Prvi put nakon 1945. ulicama Ludbrega kretalo se veliko mnoštvo vjernika u procesiji od župne crkve. Više od 50.000 okupljenih ljudi crkvenim i svjetovnim vlastima poslalo je jasnu poruku što Ludbregu treba da bi dostojno proslavio Svetu nedjelju – prvu nedjelju u rujnu, i napokon ispunio zavjet iz 1739. godine.

Misa u ciknktoru župne crkve u Ludbregu

Uz veliku požrtvovnost ludbreški je župnik napokon u tadašnjoj gradskoj vlasti dobio suradnike pa je Župi darovano zemljište na desnoj obali Bednje. Potom se osniva građevinski odbor, šalju se dopisi i traži pomoć u gradnji kapele prema idejnom rješenju arhitekta Zlatka Filipovića iz Koprivnice. Radovi na pripremi zemljišta počeli su u proljeće 1993. U srpnju iste godine počela je gradnja temelja.

Temeljni kamen nove kapele blagoslovljen je i postavljen u subotu 4. rujna 1993. Radovi su brzo napredovali pa je novosagrađenu kapelu već na Svetu nedjelju 1994. blagoslovio kardinal Franjo Kuharić. Postaje križnoga puta dovršene su i blagoslovljene 3. rujna 1995. Uoči Svete nedjelje 1996. dovršen je veliki mozaik na zabatu kapele. Na taj je način napokon ispunjen zavjet Hrvatskog sabora.

Martin Sagner postavlja temeljni kamen zavjetne kapele

Ludbreška Sveta nedjelja

S iznimkom razdoblja od završetka II. svjetskog rata pa do povijesnoga misnog slavlja u rujnu 1990. u prvoj dvorcu Batthyany ludbreško proštenje nije se sadržajno puno izmijenilo. Kako je smisao štovanja Relikvije produbljivanje vjere u euharistiju gdje je upravo ovdje Gospodin na jedan dramatičan način ostavio poseban znak svoje euharistijske prisutnosti, jasno je da se vrhunac slavlja Svete nedjelje doživljava na zajedničkom misnom slavlju svih hodočasnika.

Slavlje Svete nedjelje počinje misom u kapeli dvorca, nakon čega se Relikvija u procesiji prenosi u župnu crkvu i sljedeća tri dana izlaže hodočasnima na štovanje. Već sutradan, u petak, od ranoga jutra počinju dolaziti skupine hodočasnika. U tihoj molitvi pobožno obilaze oltar na kojem je izložena Relikvija i mole na osobne nakane. Nakon toga odlaze na ispovijed, te se potom pod svetom misom pričešćuju. Od početka 90-ih kada je ovo svetište napokon izašlo iz tijesnih okvira cinktora župne crkve, velikim zauzimanjem ludbreškoga župnika preč. Josipa Đurkana, svetište je dobilo novu dimenziju duhovnosti. U svetište organizirano hodočaste vatrogasci, hrvatski vojnici i policajci, vjeroučitelji i vjeroučenici. Posebno je dirljivo hodočašće bolesnika i djelatnika župnih Caritasa Varaždinske biskupije koji

strpljivo i pobožno sudjeluju u misnome slavlju. Neki od njih teško bolesni, primaju sakrament bolesničkog pomazanja. Upravo su bolesni i ljudi u potrebi prvi počeli hodočastiti i zagovarati se Predragocjenoj Krvi u Ludbregu!

Vrhunac ludbreškog proštenja događa se prve nedjelje u rujnu. Za Svetu nedjelju prema slobodnim procjenama u grad dođe i više od stotinu tisuća hodočasnika! Glavno misno slavlje na kongresnome prostoru kod Zavjetne kapele Hrvatskog sabora svake godine predvodi netko od hrvatskih biskupa uz suslavlje biskupa domaćina i stotinjak svećenika, redovnika i redovnica. Jedinstven je to slučaj da malo mjesto s oko 3.500 stanovnika u samo nekoliko dana za 27 puta uveća broj ljudi koji u njemu borave. Na gradskim ulicama je više od tristotinjak štandova s ponudom najrazličitije robe i ugostiteljskih usluga jer ugostiteljski kapaciteti grada nisu dostatni zadovoljiti potrebe tako velikog mnoštva. Svoj dolazak na hodočašće u Ludbreg i sudjelovanje na misnim slavljima u subotu i nedjelju, 4 i 5. rujna 2010. prijavilo je 211 župa.

Ludbreško svetište Predragocjene Krvi Kristove

Prošteni dani

Papa Leon X. svojom je bulom odredio održavanje vremenitih čistilišnih kazni vjernicima ako „na svetkovinu Tijela Kristova, ili rođenja blažene Djevice Marije ili pak Svetog Tome apostola na slavu kaleža i tekućine koja se u njemu čuva, pobožno pohode rečenu crkvu (Sv. Trojstva op.pr)... Iako je od svih navedenih blagdana do današnjih dana u pamćenje vjerničkog puka najdublje usađeno hodočašće prve nedjelje u rujnu poznato i kao ludbreška Sveta nedjelja, od vremena kad je i u ovome svetištu vjera zadobila pravo javnosti, ludbreški župnik preč. Josip Đurkan oživio je tradicionalne i za vrijeme komunizma zabranjene pobožnosti Krvi Kristovoj.

Hodočasnici na molitvi

U posljednje vrijeme sve su češća skupna i pojedinačna hodočašća vjernika iz svih krajeva Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Mađarske, Njemačke i osobito iz Poljske. Da će ubuduće biti sve više manjih skupina koje će hodočastiti u ludbreško svetište tijekom cijele godine, može se zaključiti po dojmovima don Borisa Pedića koji je s hodočasnici iz Škabrnje i Smilčića boravio tu 8. listopada 2010. On kaže:

“Meni je to puno draže jer i ja kao svećenik tu sudjelujem, a na drugim hodočašćima sam i ja samo jedan od hodočasnika. Budeš na misi u masi ljudi. Ništa, a ovo je puno, duhovno gledajući, osobnije i vidim da to ljude dirne. Masa učini svoj efekt, ali osobno stajalište i osobni susret s Bogom, mislim da to ljude dira i mijenja u životu. Mislim da to ljude potiče da više govore drugima kako im je bilo ‘lipo’. Nije ono standardno, došli smo, otišli smo, nego došli smo se tu moliti. A često na hodočašćima bude: „Ej, donesi mi suvenir!“. Recimo, ovdje toga nema toliko i nema tih stvari. Došli smo moliti i slaviti sv. misu,

don Boris Pedić

razmišljati o riječi Božjoj i vratiti se kući. Ovo govorim za ovu prijašnju grupu, a i ovu, gledajući kad su kod mene na svetoj misi ljudi malo i razgovaraju, nasmiju se, a vidim sada tu kako su ušli u svoju nutrinu. Možda će ih malo više dirnuti pričest u objema prilikama - pod prilikama kruha i vina, jer nisu navikli na župi radi jednostavnosti pričesti. Mislim da će ih to dirnuti, nekima je to možda prvi put u životu u 60 godina da se pričeste pod obje prilike. Reći će - pop nas je pričestio pod obje prilike – i to će im puno značiti. Došao sam i volio sam da to bude manja skupina. Htio sam izbjeći gužvu. Volim da se ljudi susretnu s Bogom, ne u masi jer masa ima svoj zakon, psihologiju mase, a ovako osobno stajalište mijenja ljude i vidim već na njima da će biti oduševljeni s tim kako im je bilo”, rekao je don Boris Pedić.

Hodočasnici na ludbreškom trgu

Za ispovijed u ludbreškom svetištu čeka se u redu

Teološki simpozij

U sklopu obilježavanja 600 godina štovanja Krvi Kristove organizirani su i iznimno važni znanstveni skupovi. Nakon gotovo šest stoljeća hodočašćenja Relikviji pred kojom su se na zagovor događala, a i danas se, prema kazivanjima, događaju mnogobrojna uslišanja i neobjašnjiva izlječenja, vođeci hrvatski liturgičari, bibličari, dogmatski i fundamentalni teolozi 4. i 5. ožujka 2010. raspravljali su na znanstvenome simpoziju u Varaždinu o ludbreškom svetištu u kontekstu simbolike krvi, teologije i pučke pobožnosti. To je prvi put da su javno postavljena pitanja tipa "Što štujeemo u Ludbregu", ili "Što je tekućina iz Papine bule" ...

U traženju odgovora, u teološkoj

Sudionici teološkog simpozija

sintezi izrečenoga tijekom dvodnevnoga simpozija u 9 izlaganja, pomoćni biskup zagrebački dr. Ivan Šaško poziva na pozornije čitanje bule Leona X. u kojoj papa govori, kaže biskup Šaško, "o tekućini pretvorenoj u krv" i pri tome misli na sakramentalnu Kristovu krv, na krv pod prilikama vina pri čemu se ne izjašnjava o autentičnosti i identitetu tekućine u pokaznici. Predaja govori o događaju koji je privatna objava. Predaja govori o okolnostima sumnje. To je relikvija misnog slavlja u kojemu je bila očitovana sumnja jednog prezbitera i sumnja je ostavila trag, neobičan, čudesan, drukčiji od ploda vjere. Smijemo li to tvrditi? Čini se da

smijemo jer je plod vjere pričest, sudjelovanje, sudioništvo u božanskom životu. Ovdje je pojava oblička krvi sprječavanje obredne euharistijske pričesti, upozorenje ili dramatičnije, neulaženje u otajstvo euharistije ... Biskup Ivan Šaško ističe kako je Relikvija znak Božjeg zahvata u život pojedinca, ali i cijele Crkve. Ona je velik izazov sakramentalnoj teologiji, spomen znak je ljudskosti u koju zadire Bog po euharistiji.

Svoju teološku sintezu mons. Ivan Šaško završio je riječima kako pred tom Relikvijom čovjek postaje ponizniji jer je bliži istini da je Bog darivatelj života i rado-sniji jer Bog nikoga i ništa ne ispušta iz svoje ljubavi.

mons. Ivan Šaško

Povijesni simpozij

O štovanju Krvi Kristove tijekom proteklih 600 godina u Ludbregu su raspravljali i povjesničari na znanstvenom skupu 28. listopada 2010. Slučajno ili ne, bilo je to upravo na blagdan sv. Šimuna i Jude Tadeja, kada je prije 600 godina, 28. 10. 1410. U Ludbregu utemeljena župa Krvi Kristove. Taj događaj, tvrdi prof. dr. Zvonimir Kurečić, na neizravan način potvrđuje autentičnost predaje o ludbreškom čudu koje je kao i druga euharistijska čuda u Europi nastalo u povijesnom razdoblju ratnih sukoba, gladi i bolesti. U tome procjepu između straha od smrti i želje za životom nastaju nove pobožnosti koje su bliže osjetilima, korisnije, učinkovitije.

Bula kojom je 1513. Leon X. dopustio štovanje i pobožnosti kaleža i tekućine koja se u njemu čuva, prvo je službeno očitovanje najvećeg autoriteta katoličke crkve o ludbreškom događaju s početka 15. stoljeća. Stoga je razumljivo veliku pozornost izazvalo izlaganje Andrije Lukinovića o izvješću koje je dekan Ivan Nepomuk Likević, župnik u Martijancu, poslao nadbiskupu Posiloviću 14. travnja 1896. u istrazi provedenoj nad svetom Relikvijom. Istraga je provedena po nalogu samog nadbiskupa. Lukinović spominje da je to jedina istraga o Relikviji koju je crkvena vlast provela nakon one iz 1512. Likević je svoju istragu temeljio samo

na vanjskom izgledu, bez otvaranja ampule u kojoj je Relikvija, opisujući je izvana kao „masnu, gustu masu...“. Kako se u papinoj buli govori o tekućini „liquoru“ on je zato čak posumnjao da se bula pape Leona X. odnosi na tu Relikviju! Kako se Likevićeva istraga temeljila isključivo na vanjskom promatranja Relikvije, njezini se zaključci, kaže Andrija Lukinović, teško mogu uzeti „zdravo za gotovo“.

Istraživanja povjesničara u pitanje su dovela i mnoge prijašnje predaje, među kojima i onu da se čudo dogodilo u kapelici ludbreškoga dvorca. Vjeruje se da su one nastale u 18. stoljeću kao dio plana vlasnika ludbreškog dvorca da, brinući o svetinji, ostvari i veliku materijalnu dobit. Tijekom stoljeća skupilo se podosta zavjetnih darova vjernika, velikaša i gospodara grada. Prema popisu iz 1786. godine uz raskošan namještaj i oltare, u popisu su evidentirana 382 različita predmeta, od crkvenog posuđa, misnog ruha, novca i drugih predmeta. Najveći dio toga inventara zbog sukoba s ludbreškim župnikom radi Relikvije knez Ludovik Batthyany razdijelio je crkvama po svojim imanjima.

Sudionici povijesnog simpozija

Umjetnici u svetištu

Od umjetničkih djela starijeg razdoblja najvrjednija je pokaznica u kojoj se čuva Relikvija Predragocjene Krvi Kristove. Taj najvredniji predmet crkvenog zlatarstva u Hrvatskoj izradio je potkraj 17. stoljeća zlatar Caspar Riss iz Augsburga. (vidi. str. 46.) Tu je dragocjenost ludbreškoj župnoj crkvi darovala grofica Eleonora Stratman.

Događaj čudesne pretvorbe vina u Krv Kristovu bio je inspiracija i mnogim slikarima. Taj dramatičan događaj na zidovima i svodu dvorske kapele freskama je oslikao Michael Peck iz Kaniže 1753. Prizori na svodu nalaze se u medaljonima. Na prizoru Čudesne pretvorbe pred oltarom sv. Križa vide se vjernici kako s čuđenjem promatraju kalež u

Goran Petrač: izrada mozaika

svećenikovoju ruci iz kojeg teče krv. Vrijedne fresko slike inspirirane Čudom Presvete Krvi Isusove u župnoj je crkvi početkom 20. stoljeća naslikao Mirko Rački, jedan od velikana domaćeg slikarstva. U prostoru apside, svodova postranih lađa i pojasnica trijumfalnog luka nižu se prizori inspirirani Kristovom mukom i prizori iz legende o događaju iz 1411. Ove oslike povjesničari umjetnosti po ikonografskim, kompozicijskim i stilsko oblikovnim konceptom ubrajaju u najvažnija ostvarenja suvremenoga sakralnog slikarstva širega sjevernohrvatskog kulturnog područja.

Poslije Račkog pri dovršetku kompleksa svetišta, zabatni zid zavjetne kapele i postaje križnog puta mozaicima u murano staklu oslikao je ludbreški akademski slikar Goran Petrač. To je prvi važniji umjetnički zahvat u sakralni prostor na ovim prostorima u posljednjih nekoliko desetljeća.

M. Peck: detalj freske u kapelici sv. Križa

Mirko Rački: detalj freske iz župne crkve Presvetog Trojstva

Impresum

Naslov: DAROVI SVETE KRVI

Izmijenjeno i prošireno izdanje

Autor: Stjepan Stjepić

Stručna redakтура: mr. sc. Damir Bobovec

Fotografije: Miroslav Novak, Stjepan Stjepić

Grafička priprema: Terra vox

Tisak: Tiskara Zelina d.d.

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001120693.

ISBN: 978-953-8190-08-7

Naklada: 1.000 primjeraka

Biblioteka
"LUDBREŠKE RAZGLEDNICE"

ISBN: 978-953-8190-08-7